

Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Bezoekadres:
Weesperplein 8
(Vm. Stadstimmertuin 4-6)

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
www.crk.amsterdam.nl

Integrale Commissie Advies nr. 2022-3

Status: definitief

Onderwerp	Inrichtingsvoorstellen Stadhouderskade, Nassaukade
Datum	2 maart 2022 (hybride)
Commissie	Eric Luiten (voorzitter), Tako Postma, Marianne Griffioen, Hans van der Made, Jeroen Schilt, Michel Hoogewerf
Secretaris	Paul Rosenberg, Marlous Ruiter
Toelichting	Ruwan Aluvihare (R&D), Joelle Droppert (Urban Synergy)
Overige deelnemers	Ronald Kramer (PMB), Dirk Versluis (IB), Rudy Uytengaak (RU+PA), Ruth van Dijken (Blending Bricks), Lyanne van Diepen, Marcella van Beusekom (R&D)

Achtergrond

Op dit moment wordt op twee plaatsen in de singelgrachtzone gewerkt aan een inrichtingsplan voor de openbare ruimte, de Stadhouderskade ter hoogte van De Pijp en de Nassaukade ter hoogte van het Frederik Hendrikplantsoen. Het eerste plan betreft een herinrichting van gevel tot kade, het tweede beperkt zich tot de strook tussen de bestaande rijweg en de kade en houdt rechtstreeks verband met de bouw van de parkeergarage Nassaukade.

De twee projecten zijn al meermaals besproken met de omgeving en gaan binnenkort een (formeel) inspraaktraject in. Het voorstel voor de Stadhouderskade was al in november klaar voor inspraak en was aanvankelijk vooral verkeerskundig van aard. Het raadsbesluit met betrekking tot het 30 km/uur regiem biedt de kans om het ontwerp te heroverwegen waarbij veel meer ruimte beschikbaar komt voor een herinrichting als voetgangersgebied. Verschillende uitwerkingsvarianten worden nu aan de commissie voorgelegd.

Vraagstelling

Is er een voorkeur te formuleren voor één (of meerdere) inrichtingsprincipe(s) voor deze twee delen van de singelgrachtzone en hoe verhouden deze projecten zich in de ogen van de commissie tot de singelgrachtzone als geheel?

Preambule

De singelgrachtzone bood al vanaf de tweede helft van de 17de eeuw, op het moment dat de militaire betekenis van de vesting afnam, een geliefde 'wandeling buiten de poort' voor alle leeftijden, rangen en standen. Deze functie bleef in stand tot ruim na 1900, zoals goed te zien is op de eerste foto's van Amsterdam (zie bijlage 1). Daarna werd de singel in fasen geofferd aan verkeersafwikkeling en parkeerruimte waarbij de verharding in de vorm van asfalt toenam en het groen en recreatief gebruik steeds meer in de verdrinking kwamen. In de huidige situatie zijn alleen het Leidsebosje en het bosje ter hoogte van de Linnaeusstraat nog herkenbare restanten van de oude wandeling.

Advies

De commissie vindt in het feit dat twee flinke delen van de singelgrachtzone onder handen worden genomen, voldoende aanleiding om een wervend plan te maken voor de singelgrachtzone als geheel. De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 stuurt op het opknippen van de doorgaande verkeersader van Nassaukade – Stadhouderskade – Mauritskade en zet in op rigoureuze vergroening. Er is veel maatschappelijk draagvlak voor het verbeteren van de leefkwaliteit in dit gebied zoals onder meer blijkt uit de publiek-private samenwerking in project 'the green mile'. Dat geeft aanleiding om het ambitieniveau flink op te schroeven en om op zijn minst in de projecten die nu in uitvoering gaan rekening te houden met een robuustere aanpak in de nabije toekomst. Dat kan in de vorm van een totaalplan ('droombeeld') maar het kan ook al helpen een aantal uitgangspunten voor de zone als geheel opnieuw vast te leggen en voor nu uit te gaan van een aantal getekende scenario's op basis van urgente vragen: Wat is de winst van het versmallen van rijbanen in verband met een maximale snelheid van 30 km/ uur? Wat zijn de gevolgen van het opknippen van de ring en het afnemen van verkeersdruk? Hoeveel ruimte komt beschikbaar wanneer eenrichtingverkeer wordt ingevoerd? En hoe kunnen de nu voorliggende ontwerpen anticiperen op het beschikbaar komen van meer ruimte binnen het huidige profiel van gevel tot waterkant?

Met in achtneming van het bovenstaande heeft de commissie waardering voor de plannen voor beide deelprojecten zoals die nu voorliggen. In de zoektocht naar een optimale balans tussen groenaanleg, ruimte voor voetgangers, voorzieningen (zoals toegangen parkeergarage), bankjes enz., kiest de commissie voor de heldere lijn en een zekere rust en eenvoud van ontwerp. Dat betekent concreet dat een voorkeur bestaat voor een breed wandelpad aan de zijde van het water met een robuuste groenzone tussen dit wandelpad en de rijbaan. Tot op zekere hoogte is dat het herstel van de toestand die bestond tot in de jaren '30 van de twintigste eeuw. De commissie ondersteunt daarbij de keuze voor halfverharding in plaats van gebakken klinkers. Daarmee wordt afgeweken van de nota van 2003. Dat is in de ogen van de commissie te rechtvaardigen omdat zowel de technische eigenschappen van halfverharding zijn verbeterd maar ook ons denken over klimaat (wateradaptatie en hittestress), biodiversiteit en luchtkwaliteit aan flinke verandering onderhevig is geweest. Bovendien biedt halfverharding meer flexibiliteit in het ontwerp omdat minder afstand tot de bomen hoeft te worden aangehouden.

Overige opmerkingen

Nota 2003

Veel richtlijnen uit de nota van 2003 zijn nog steeds actueel en toepasbaar: de visie dat het één zone betreft die niet in deelprojecten (per stadsdeel) uiteen mag vallen, de singel als verbindend element dat een reeks van groene parels zoals het Vondelpark en het Weteringplantsoen met elkaar verbindt en duidelijke afspraken over het toevoegen van gebouwde voorzieningen. Toch voelt de commissie de urgentie de nota te actualiseren zodat opnieuw een integraal ruimtelijk plan beschikbaar komt van waaruit gestuurd kan worden op deelaspecten. Onze opvatting over de functie van groen in de stad is na twintig jaar veranderd en er ligt een nu een kans een stedelijke, toekomstvaste ruimte te bewerkstelligen die meer is dan een straat met verkeer.

Profiel

Om de eenheid in het ontwerp niet te verliezen is het – los van voor de hand liggende zaken zoals materiaalkeuze en straatmeubilair – aan te bevelen om zoveel mogelijk uit te gaan van royale (breedte)maten voor paden en groenstroken. De uitlijning van het profiel vraagt om de selectie van een dwangpunt of –lijn, bijvoorbeeld een doorlopende middenas van het wandelpad. Daarbij speelt een rol dat het gebruik niet in ieder gedeelte van de zone hetzelfde zal zijn. In de omgeving van het Weteringplantsoen, Leidseplein / Vondelpark en Rijksmuseum is sprake van grote stromen toeristen en uitgaanspubliek. De zijde van Nassaukade en Mauritskade zal meer het domein zijn van wandelaars en hardlopers. Het ontwerp moet robuust genoeg zijn om beide groepen gebruikers aan te kunnen. Beplanting met bodembedekkers kan veel kwaliteit toevoegen maar voorkomt dat het daardoor te ‘tuinachtig’ en te kwetsbaar wordt.

De nu ontworpen deelgebieden sluiten in letterlijke zin nu niet op elkaar aan omdat er aan de zuidwestkant een stuk tussen ligt dat geen deel uitmaakt van een van beide projectgebieden. Het verdient aanbeveling om dit stuk er (schetsmatig) bij te tekenen om te testen hoe beide delen op elkaar aansluiten.

Waterkant

Grote delen van de waterkant zijn ingepakt in basaltblokken. Onderdeel van de twee voorliggende projecten is om te kijken hoe ook dat gedeelte van het profiel vergroend kan worden. De commissie merkt daarbij op dat het toevoegen van enige beplanting wellicht mogelijk is maar betwijfelt of weghalen van oeverbescherming verstandig is: delen van de singel zijn druk bevaren en de bestaande oeverbekleding is niet alleen robuust en duurzaam maar ook gemakkelijk in beheer: een oever van riet of waterplanten is een vergaarbak van stadsvuil dat voor waterbeheer nauwelijks valt schoon te houden.

Centrum

In de ontwerpen is veel aandacht voor de relatie tussen rijbanen, fietspad en wandelgebied. De commissie mist daarin het beeld van de overzijde van de gracht. De doorzichten naar bijzondere plekken aan de zijde van het centrum kunnen aanleiding zijn om daar in het ontwerp rekening mee te houden.

Gebouwde voorzieningen

In het ontwerp voor de Nassaukade zijn een toegangsgebouwtje en een nooduitgang voor de parkeergarage opgenomen. Uitgangspunt in het algemene plan moet blijven dat de singelzone geen plek is voor gebouwde voorzieningen, zoals kiosken en horecapaviljoens.

Amsterdam, 4 maart 2022
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Eric Luiten, voorzitter

Bijlage 1 (historische referenties)

Vóór 1900: Singelgracht t.h.v. het Leidsebosje; wandelgebied met nog nieuw aangeplante bomen en zachte oever

1893: bocht in de Stadhouderskade met op de achtergrond het Rijksmuseum; ruim opgezet wandelgebied met halfverharding en drie rijen bomen (SA Amsterdam)

1930: Stadhouderskade: het wandelpad langs het water is door een ruime groenzone met twee rijen dicht op elkaar staande bomen van de rijbaan gescheiden

Bijlage 2

Beleidskaders:

- Nota ruimtelijke randvoorwaarden singelgrachtzone (R&D, vastgesteld 19-11-2003)
Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Een menselijke metropool (R&D, 2021)

Aangeleverde stukken:

- Herinrichting Weteringpark, SHK singelgrachtzone (presentatie R&D, 2-3-2022)
- Herinrichting singelgrachtzone. Nassaukade Amsterdam (Urban Synergy, 25-2-2022)